

BELEIDSPLAN 'NIJMEEGSE SCHOOLTUINEN'

2014 - 2017

Inhoud:

Samenvatting	pagina
1 BESCHRIJVING 'Nijmeegse Schooltuinen'	2
2 DOELSTELLINGEN	3
3 STAND VAN ZAKEN IN 2014, sterke punten en knelpunten	3
4 FINANCIËN	4
5 ONZE AMBITIES	6
6 ACTIVITEITEN IN 2015 om deze doelen te bereiken	7
7 ONZE AMBITIES VOOR 2016	8
8 ONZE AMBITIES VOOR 2017	9
9 TOT BESLUIT	9

Bijlages:

1. Resultatenrekening 2013 en 2014 Begroting 2015 en 2016	los bestand
2. Overzicht financiën andere schooltuinen	10
3. werkzaamheden huidige schooltuindocent	12

Samenvatting

Wij zijn in 2010 na de nodige voorbereidingen vol enthousiasme gestart met 7 groepen van diverse basisscholen, en draaien nog steeds met veel plezier, inmiddels ook in Hatert (drie basisscholen), en er is meegeholpen aan de opstart van een schooltuin aan de Energieweg (een basisschool).

Nu aan het eind van het vijfde seizoen staan wij op het punt de schooltuinschuur te gaan bouwen. Een goed moment voor een pas op de plaats. Zijn we goed bezig?

In sommige opzichten wel, maar in andere opzichten niet. Een belangrijk punt is de financiën.

We hebben momenteel geen sluitende exploitatie omdat we te weinig inkomsten hebben, zie hoofdstuk 3 en 4.

Dit in tegenstelling tot andere schooltuinen in Nederland, die op verschillende manieren een bijdrage van de gemeente ontvangen, in elk geval voor de educatieve kracht. Wij hopen dat Nijmegen dat voorbeeld zal volgen.

We weten echter dat in dit tijdsgewricht meer van de burgers gevraagd wordt. Daarom hebben we plannen ontwikkeld voor meer inzet van vrijwilligers en voor de verwerving van meer inkomsten.

We hopen dat u mee wilt lezen en nog meer goede ideeën kunt aandragen zodat deze mooie verworvenheid voor de stad Nijmegen kan blijven bestaan en er een impuls vanuit kan gaan voor eventuele andere school- of wijktuinen.

1. BESCHRIJVING 'Nijmeegse Schooltuinen'

(Deze info en meer info is ook te vinden op www.nijmeegse-schooltuinen.nl. De rubrieken op de website zijn grotendeels ingevuld, de foto's moeten nog aangevuld worden.)

In april 2010 opende schooltuin **De Wielewaal** haar poorten in de Ooijse Schependom. Sindsdien zijn op deze locatie zo'n 8 groepen leerlingen van groep zes een seizoen lang wekelijks enthousiast bezig geweest in hun eigen tuintje van 2 bij 3, waar ze groenten en fruit verbouwen. Sinds 2012 tuinieren ook enkele groepen uit **Hatert**; ze zijn te gast bij de 'groen' opleiding Helicon-VMBO aan de Marga Klompé laan. En sinds 2014 tuiniert een groep uit **Nijmegen West** aan de Energieweg bij Helicon-MBO. (Zie op de website onder 'andere locaties' voor overige schooltuinen in Nijmegen die niet door ons opgestart zijn maar waarmee wij in de toekomst nauwer samen hopen te werken.) In Hatert hebben wij het eerste jaar voor een docent gezorgd en die begeleid, en vrijwilligers gevonden. Ook de wijk Hatert droeg bij uit een fonds. Vanaf het tweede jaar zijn de lessen verzorgd door een docent van de Helicon VMBO-opleiding; men was blij met meer contact met de wijk Hatert en hoopt ook allochtone leerlingen te trekken uit de naaste omgeving. De groep aan de Energieweg is in overleg met ons gestart door docenten van de opleiding omdat die Helicon MBO-opleiding een richting 'groen en welzijn' begon; dat welzijn betreft zowel ouderen als jongeren.

1 a geschiedenis, het ontstaan van deze schooltuinen

De schooltuinen zijn een initiatief van Nijmeegse burgers. De directe aanleiding was een mopperige discussie in de krant in 2006/7 over 'Nijmegen city of health'. Dit kwam zelfs onder de bordjes bij de gemeentegrenzen te staan – in het engels nog wel. Dat project moest een 'boost' worden voor 'start-up' bedrijven op het gebied van gezondheid. Krantenlezers schreven: *'wat hebben de Nijmeegse burgers daar aan?'* Een aantal mensen, waaronder ook een ambtenaar en een raadslid, ging toen bij elkaar zitten om te praten over de vraag wat een oppepper zou zijn voor de gezondheid van de Nijmegenaren. Daar kwam een visie uit waar we mee aan het werk gingen. (Zie ['Nijmegen Duurzaam Gezond' op Nijmegen Online](#).) Een aantal punten, zoals 'streekproducten' en 'schooltuinen' werden ook opgenomen in het Nijmeegse klimaatplan dat dateert van begin 2008 (blz. 16 en 26). De schooltuinen zijn het meest concrete resultaat van ons werkgroepje 'Nijmegen Duurzaam Gezond'.

Een van de coördinerende vrijwilligers was werkzaam bij het **Milieu Educatie Centrum** en brengt haar expertise op het gebied van natuur- en milieu-educatie in (zie [www. mecnijmegen.nl](http://www.mecnijmegen.nl)).

Daarnaast is ook **de Stichting Landwaard** vertegenwoordigd. Stichting Landwaard wil de band tussen stad en platteland versterken en is een initiatief van agrarische ondernemers uit het Rijk van Nijmegen (zie <http://www.landwaard.eu>). Landwaard heeft de opstart van de schooltuin financieel aangezwengeld met behulp van een bijdrage uit de provinciale 'Leader' regeling en de gemeente Nijmegen (25.000 Euro). In 2009 is de haalbaarheidsstudie naar schooltuinen in Nijmegen gestart, en in 2010 opende de eerste schooltuin haar deuren. Deze stichting beheert voorlopig nog de financiën van de schooltuin.

1 b In de prijzen gevallen

Wij hebben inmiddels twee geldprijzen gewonnen voor de bouw van een 'schooltuinschuur' (een van St. Groen en Doen, in 2013, en begin 2014 een van de Stichting Voor Elkaar, van Univé). Dat was hard werken: we moesten ons goed profileren en veel stemmen zien te werven, en dat is gelukt. Daarmee kunnen we in 2015 een schooltuin-schuur bouwen op schooltuin De Wielewaal, ons 'hoofdkwartier'.

2 DOELSTELLINGEN; natuureducatie, opvoeden tot betrokken en gezonde burgers.

Goede voeding, beweging en aandacht voor moeder aarde zijn van belang om toekomstige generaties in en rond Nijmegen gezond te houden. We willen zoveel mogelijk kinderen in de basisschoolleeftijd de kans geven om één seizoen een eigen schooltuintje te verzorgen, zoveel mogelijk ondersteund door vrijwilligers. De kinderen worden zich bewust van de herkomst van hun voedsel, niet door passieve lessen maar door het concreet te laten beleven. Bovendien is alle beweging in de buitenlucht meegenomen in deze tijden van t.v. en i-phone. Uit een onlangs verschenen omvangrijke analyse van de wetenschappelijke literatuur blijkt dat het voedselgedrag van jonge kinderen blijvend positief wordt beïnvloed door schooltuinen. Belangrijk, want volgens landelijke groeistudies van TNO is het overgewicht bij kinderen de laatste dertig jaar gestegen van 6% tot 14%. Een dieet met meer groenten en fruit verkleint de kans op overgewicht en obesitas. We horen van ouders dat kinderen meer groenten eten nu ze die zelf verbouwd hebben. Kinderen zijn trots op hun producten. Een directeur zei: *'Ze lopen met sla door de gangen alsof ze goud gevonden hebben!'*

We willen tevens een nauwere verbinding tot stand brengen tussen stad en platteland. De schooltuin vergroot de betrokkenheid van de jeugd bij voedsel, maar ook bij de mooie groene omgeving en fauna en flora in de Ooijpolder, zodat een basis wordt gevormd voor een gevoel van medeverantwoordelijkheid hiervoor. De laatste woorden van meester Gert in het filmpje dat op de website staat (zie 'over') zijn: *'Een schooltuin is een rijke leeromgeving'*. Zie verder <http://nijmeegse-schooltuinen.nl/leeshoek/artikelen/>

3. STAND VAN ZAKEN IN 2014:

3 a Sterke punten

- Wij zijn in 2010 na de nodige voorbereidingen vol enthousiasme gestart met 7 groepen van diverse basisscholen, en draaien nog steeds met veel plezier, inmiddels ook in Hatert (drie basisscholen) en aan de Energieweg (een basisschool). De vraag neemt duidelijk toe. Zo'n **1300 kinderen** hebben de afgelopen 5 jaar al hun eigen eten uit de grond getoverd (zo zien ze het vaak!) en leren spelenderwijs diverse onderwerpen uit de veldbiologie in de ruimste zin van het woord. Het is ook gewoon fijn om buiten bezig te zijn en te zien hoe alles groeit, en om vlinders en insecten en wormen tegen te komen tijdens het werk. Dat is even wennen! Ze moeten ook dingen meten (*'het volgende rijtje moet 10 cm verder komen'*), en ze hebben meer beweging (inclusief het fietsen of lopen naar en van de tuin).

- Ook **de biodiversiteit** heeft in die hoek van Nijmegen door ons toedoen een 'boost' gekregen,. Het land is in die vijf jaar omgetoverd van een maïsveld naar een prachtig groen gebied. In het midden is onze schapenwei waar we niet tuinieren. Op het grasveld lopen schapen ener staan nu ook een bijenhôtel, een valkenkast en een ooievaarsnest. Rondom de schapenwei is al een 4 m. brede singel opgeschoten van inlandse struiken zoals meidoorn, kardinaalsmuts, sleedoorn, hondsroos en wegedoorn etc., waar de insecten en vogels in en uit vliegen. Daaronder zijn nu ook o.a. de koninginpage, lucernevlinder, de zwarte roodstaart etc. De patrijzen die vorig jaar kwamen (beschermd vogel van het jaar 2013) kregen dit jaar jongen. En zie ook <http://nijmeegse-schooltuinen.nl/schooltuinlocaties/wielewaal/#Dieren>

- In de loop der jaren hebben **veel mensen een bijdrage geleverd** zowel financieel ('Vrienden van de Wielewaal'), als in natura: mensen helpen mee bij de voorbereidingen ('paadjes trappen', bij NL Doet, in de vakantie), of meer structureel als vrijwilligers. (gemiddeld 5 personen, plus 1 in Hatert). Zie ook de website, 'helpen' en 'partners'.

- de samenwerking met de **Groen-opleidingen** is wederzijds voordelig: zaden worden door ons aangeschaft en door de opleiding in potjes opgekweekt, er wordt samengewerkt w.b. mest, organisatie van oogstfeest aan het eind van het seizoen etc. Een voordeel is dat men bij de Groen-opleidingen al grond en opslagruimte en gereedschap heeft.

3 b Knelpunten

- Het pijnlijkst is een **financieel probleem**. Inmiddels moet de schooltuin financieel op eigen benen staan. De Stichting Landwaard heeft in de eerste jaren een groot aandeel gehad in de opstart van de schooltuin, door de verwerving van de subsidie met het MEC als partner, en door aankoop van de grond. Steun door Landwaard is nu niet meer mogelijk. Zie verder het volgende hoofdstuk, 'financiën'.

Het zou wrang zijn als we straks een schooltuinschuur hebben maar de schooltuin niet meer open kunnen houden

- De tuin onderhouden is **veel werk**. Het zijn niet alleen de schooltuintjes: het terrein is 1,3 ha groot. Ook klussen zoals de schapenwei (eens in de twee weken maaien) en de singel van inheemse struiken (snoeiwerk in de winter), het gereedschap (schoonmaken in de winter) vergen het nodige werk, evenals overtollige oogst verkopen, zaden verzamelen en in zakjes doen en verkopen, etc. Hiervoor zijn meer vrijwilligers nodig.

- voor de binding met de vrijwilligers is het een handicap dat er geen ruimte is voor de pauzes en geen behoorlijk toilet. Bij een plotselinge regenbui is het ook lastig voor de docent en de kinderen. Daarom waren de geldprijzen die we met de nodige inzet wonnen voor de bouw van een schooltuinschuur een uitkomst. Wij zijn vanaf december 2013 tot 10 november 2014 bezig geweest met de benodigde vergunningen voor **de bouw van het huisje/ de schooltuinschuur**. Na de toekenning van de vergunning zijn we gaan overleggen met de tekenaar en aannemer. Inmiddels zijn we gestart met de fundamenteën. We moeten voorzichtig zijn met de toegangsweg die kan niet door zware wagens bereden worden als het te nat is. We hopen wel dat het voor het volgende seizoen klaar is. Er zijn wel nogal wat onverwachte kosten (leges e.d.) We moeten het daarom heel sober houden, en kunnen dan later misschien nog verbeteringen (zoals isolatie) aanbrengen.

- De coördinatie gebeurt nu door 4 personen die **het bestuur** vormen. Dat is een te smalle basis, we moeten meer mensen om ons heen verzamelen, ook vrijwilligers. Ook al omdat drie van de vier mensen boven de 60 of zelfs tegen de 70 zijn. Het bestuur bestaat nu uit:

Voorzitter:	Annerie Rutenfrans (was werkzaam bij het MEC)
Secretaris:	Greet Goverde (werkgroep Nijmegen Duurzaam Gezond)
Penningmeester:	Gerard Titulaer (St. Landwaard)
Lid:	Gert Olthof (schooltuinmeester van de Wielewaal).

4. FINANCIËN

a. financiën tot nu toe:

Zoals gezegd dateert de opstart van de werkgroep 'Nijmegen Duurzaam Gezond' van voorjaar 2007, dat was nog voor 'de crisis'. Naast de bovenstaande initiatiefnemers namen ook anderen deel aan de werkgroep, o.a. een milieu-ambtenaar (die momenteel niet meer bij de gemeente werkt) en een raadslid, als vrijwilligers, uit persoonlijk interesse. De Stichting Landwaard (zie <http://www.landwaard.eu>) heeft de opstart van de schooltuin financieel aangezwengeld met een bijdrage uit de provinciale 'Leader' regeling en van de gemeente Nijmegen. Er is toen al wel met de toenmalige wethouder over exploitatiekosten spraken, maar dat aspect is door de gesprekspartners naar voren geschoven.

In het kader van een project heeft de St. Landwaard uit eigen middelen de grond voor de schooltuin aangeschaft. Voor een redelijke prijs, aangezien het middendeel een vroeger wiel was dat aan het eind van de oorlog volgestort was met puin; daar kan niet getuinierd worden. De schooltuin, waarvoor een bestuurslid van Landwaard een van de initiatiefnemers was, was een eerste stap voor Landwaard: de Stichting had namelijk graag een 'stadsboerderij' gevestigd voorin de Ooijpolder - op Nijmeegs grondgebied of op Ubbergs grondgebied - waar producten van boeren uit de omgeving zouden kunnen worden verkocht in een 'landwinkel'. Een percentage van de winst zou dan naar de schooltuin gaan. Van de grotere plannen is mede

door de crisis nog niets gekomen, en inmiddels heeft Landwaard het zwaartepunt voorlopig verlegd naar Arnhem, waar op 3 december 2014 een winkel annex restaurant geopend is op het terrein van 'Het Dorp', en er gaat zelfs een winkelwagen rijden door een naburige wijk. Zie www.puurlokaal.nl. Men heeft dus wel degelijk de toekomst in het achterhoofd gehouden, zowel bij 'Landwaard' als in gesprekken met 'de gemeente'.

Zoals gezegd heeft de Stichting Landwaard de opstart mogelijk gemaakt, maar kan er nu geen geld meer op toelleggen. De stichting beheert nog de financiën van de schooltuin maar het bestuur van de schooltuin streeft naar een eigen stichting.

Een schooltuin kan op zich niet economisch rendabel zijn. Het 'natuureducatie'- rendement is heel groot, en dat levert op een later moment economisch rendement op voor de maatschappij: gezonde, evenwichtige burgers. Maar daar zijn nu we in de kinderen investeren niet mee geholpen.

We krijgen via de scholen een bedrag per kind uit de ouderbijdrage (€ 20 per kind). Een hogere bijdrage van de scholen is niet haalbaar: we zijn in de loop der jaren al van € 12,50 naar € 17,50 en naar € 20 gegaan. Dat dekt ruim 10% van de huidige reële kosten. (schooltuinen in andere steden vragen geen bijdrage) Naarmate we meer in een behoefte voorzien lopen de kosten op, en zo dreigen we aan ons eigen succes ten onder te gaan.

Wij halen in tegenstelling tot andere schooltuinen al wel inkomsten uit de tuin. Het terrein is vrij groot. Scholen uit de omgeving maken er graag gebruik van, maar voor andere scholen is het te ver lopen of fietsen, dus we hebben grond over. Daarop telen we grotere eenheden producten, bijvoorbeeld pompoenen en courgettes, en een deel van de tuin wordt verhuurd als een soort volkstuintjes: de 'Ouder en Kind tuintjes'. (zie website, onder 'Wielewaal'). Verder worden inkomsten verkregen uit sponsor-activiteiten, zoals 'Vrienden van de Wielewaal' (zie 'helpen?')

Voor een financieel overzicht zie de aparte (Excel-) bijlage 1

Resultatenrekening 2013 en 2014

Begroting 2015 en 2016

Daar is te zien dat het salaris voor de schooltuindocent een flinke post is op onze begroting.

We zijn al een tijdje op zoek naar een goede vrijwilliger-schooltuindocent, maar die hebben we nog niet gevonden, en die gaan we waarschijnlijk ook niet vinden want het werk is te omvangrijk. (zie bijlage 2: werkzaamheden huidige schooltuindocent) Bovendien is dat eigenlijk niet terecht: dit werk verdient een stabiele, professionele aanpak; wij kunnen de kinderen niet blootstellen aan willekeur. Als je schooltuinlessen geeft moet je het ook goed doen, zeker als de ouders er ook voor betalen.

Als we geluk hebben kan in de toekomst een bekwaam iemand uit de onderwijs/groene hoek die een uitkering heeft de job misschien overnemen. Meester Gert gaat namelijk eind 2015 met pensioen, dus er zou geen sprake zijn van verdringing. Maar nogmaals: daar kun je niet op rekenen en het mag eigenlijk niet het uitgangspunt zijn. Streven naar een betaalde (deeltijd-)baan voor de docent, en daarnaast een vrijwilliger als beheerder, lijkt de beste strategie.

b. vergelijking met de financiën van schooltuinen in andere gemeentes

In 2007 is een vooronderzoek gedaan voordat schooltuin De Wielwaal werd opgezet. In het kader daarvan zijn bezoeken gebracht aan Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Zoetermeer, en natuurtuin de Goffert waar toen een groep uit het speciaal onderwijs schooltuin-les kreeg. Het werk voor de laatste groep werd voor de helft uit het declaratiefonds en voor de andere helft uit het budget van de natuurtuin betaald, maar alle overige groepen werden uit het gemeentelijk budget c.q. door de stadsdeelraden betaald. (zie bijlage 2: 'Overzicht financiën andere schooltuinen', met gegevens uit het bovengenoemde vooronderzoek maar ook gegevens uit een informatieronde in januari 2015).

Conclusies uit 'overzicht financiën andere schooltuinen' (bijlage 2):

- In Deventer draaien 5 groepen van 2 basisscholen die opgestart zijn door vrijwilligers. Zij kregen alleen een startsubsidie van de gemeente. *In alle overige plaatsen waar wij informatie over verkregen wordt er jaarlijks een bedrag toegekend door de gemeente, al dan niet via een NME of daaraan verwante organisatie.*
- *bedragen per kind* zijn in twee gevallen bekend: Rotterdam €460 per kind, Zoetermeer €115 per kind. Er is niet uitgezocht welke kosten wel en niet zijn meegerekend. In elk geval is €140 per kind (Nijmegen) aan de lage kant in dit (korte) rijtje.
- *de scholen betalen niets*, voor zover bekend (In Nijmegen €20 per kind voor alle 12 groepen)
- Er worden flinke budgetten toegekend. In Amsterdam komt het neer op *ongeveer 0,5 fte per tuin*

Wij dringen er bij de gemeente op aan het voorbeeld van andere gemeentes te volgen en de huidige voorzieningen te steunen d.m.v. de bekostiging van de educatieve kracht en zijn/haar coördinatie tussen de tuin en de scholen.

Daarnaast zijn wij ook van plan zelf meer sponsors te zoeken en zoveel mogelijk vrijwilligers in te schakelen, zodat de taak van de volgende schooltuinmeester/juf lichter wordt dan van onze huidige duizendpoot. Daarvoor zijn wij al plannen aan het maken; zie de volgende hoofdstukken.

c. acute situatie

- Om te beginnen moet onze eigen begroting in 2015 sluitend zijn. Dat zal in 2015 op eigen kracht moeilijk zijn.
Daarom kloppen we voor 2015 bij de gemeente aan voor een bedrag van € 15.000,-
(wij hebben ook al elders aangeklopt maar weten nog niet of dat gevolg zal krijgen)

5 ONZE AMBITIES

In de grote steden zijn schooltuinen een verworven recht, zo lijkt het wel: in Amsterdam bestaan de schooltuinen al vanaf 1920. (Ook in Nijmegen waren er vanaf ongeveer 1920 schooltuinen, maar die zijn eind jaren 50 opgehouden). Vaak levert men ook diensten aan kleinere kinderen en senioren; het is eerder een wijkvoorziening. Inmiddels zijn niet alleen de kinderen in de grote stad maar bijna alle kinderen vervreemd van het platteland. Schooltuinlessen zouden eigenlijk via de landelijke overheid een plek in het leerplan van de basisscholen moeten krijgen. Anderzijds is er nu een trend naar meer autonomie voor de stad: de stad als 'social enterprise'. In dat kader zou de stad kunnen streven naar '**wijktuinen**' of 'stadstuinen', waar naast de schooltuinlessen ook andere activiteiten kunnen plaatsvinden. Ouderen zouden er ook in mee kunnen helpen. Dat zou een mooi groen en bindend element in de wijken kunnen zijn. In Utrecht is daar al sprake van. De huidige voorzieningen zou daarin een functie kunnen vervullen door het delen van know how. Daarmee zou ook de ambitie die in het Nijmeegse klimaatplan werd uitgesproken (*bevordering van schooltuinen*) kunnen worden waargemaakt.

De bovengenoemde overwegingen en de doelstellingen genoemd in hoofdstuk 2 in aanmerking genomen is onze ambitie: **alle Nijmeegse kinderen in de nabije toekomst een eigen schooltuintje** (voor zover hun school daaraan wil meewerken. Ons inziens kan dit in Nijmegen in veel gevallen in de omgeving van de scholen. Wij begrijpen dat daarvoor in de huidige tijd veel inzet van betrokkenen nodig is. Om onze eigen tuinen in de benen te houden en bovendien hopelijk meer tuinen te realiseren gaan we activiteiten ontplooiën in 2015, om in de loop van 2016 en 2017 dichterbij dat doel te komen.

6 aanzet tot de ACTIVITEITEN IN 2015 om die doelen te bereiken.

6 a de kring 'Vrienden van de Wielewaal' groter maken. Er is al overleg met een communicatie-deskundige over de vraag hoe dat te bereiken. We gaan eerst de kring die we nu om ons heen hebben mobiliseren. We vragen mensen uit die groep met ons te overleggen over een goed concept waarvoor we **campagne** kunnen voeren. (Bijvoorbeeld: betaal zaai- en plantgoed voor twee tuintjes à € 10; adopteer een schooltuintje à €40,- ; drie schooltuintjes à € 100?). Voor zo'n campagne is misschien een klein startbudget nodig voor drukwerk, filmpje, etc. Deze campagne zou plaats moeten vinden in 2015. Er wordt momenteel een startnotitie opgesteld voor deze activiteiten. De kunst is 'Vrienden' te vinden maar ook vast te houden.

6 b meer vrijwilligers zien te krijgen.

Het zou mooi zijn als een onderwijs-talent zich als vrijwilliger aan zou melden, maar daar mogen we niet op rekenen, zie hierboven, hoofdstuk 4. Maar een toekomstige schooltuin-docent zou ontlast kunnen worden door inzetten van meer vrijwilligers, waaronder iemand die kan functioneren als beheerder. Misschien kan tijdens de herfst van 2015-16 zelfs met vrijwilligers worden volstaan. Maar vanaf januari 2016 is toch een goede kracht nodig om het nieuwe seizoen voor te bereiden (in maart zijn er al 3 lessen in de klas). We hebben al overlegd met de Vrijwilligerscentrale over de werving van 'ontlastende' vrijwilligers. Het is zaak om een goede wervende omschrijving aan te leveren voor de belangrijkste taken.

Er komen er nu veel binnen bij de Nijmeegse Vrijwilligerscentrale, ook al vanwege de Participatiewet. Maar ze zijn heel verschillend.

- WAJONG
 - van instellingen zoals Plurijn (zoeken dagbesteding)
 - WWB, bijstandsuitkering. Worden nu geacht tegenprestatie te leveren. Andere gemeentes: verplicht. Hier: de gemeente *stimuleert* het vinden van vrijwilligerswerk
 - WWV (Wet werkloosheidsvoorziening) : reïntegratie, verplicht
- In elk geval kan de motivatie, en de graad van 'verplichting' heel verschillend zijn.
Een coördinator moet dit alles in goede banen leiden.

Wat wij zelf kunnen doen om er meer te krijgen:

- in eigen circuit onder de aandacht brengen. Vrienden van de Wielewaal; via scholen: (flyer ophangen, nieuwsbrief op een prikbord, etc.)
- prikbord op site wijkblad Oost.
- In winkels ophangen
- kijk op de talentenbank van de VWC, die is er sinds voorjaar 2014, daar bieden mensen zich aan.
- regelmatig in de krant zien te komen

Wat de Vrijwilligers Centrale Nijmegen kan doen:

De vacature meer onder de aandacht brengen:

- bovenaan op de site
- facebook en twitter
- iedere ochtend is 'de ontbijtshow' op Nijmegen 1, het best beluisterde programma van N1
1x per 2 weken kan de VWC daar een kort interview op uitzenden, om een vacature in het zonnetje te zetten. Dat zouden ze zeker voor ons willen doen.

6 c overleg met andere schooltuinen (Lent, Willemskwartier) en eventueel gaan samenwerken. Dit in aanloop naar plannen voor overige schooltuinen in 2017, indien de overige scholen daar voor voelen.

7 ONZE AMBITIES IN 2016

7 a er is een **sluitende begroting**

7 b de kring '**Vrienden van de Wielewaal**' is groter geworden.

7 c er is **een nieuwe schooltuin-docent**, die zich eventueel met minder uren kan concentreren op het onderwijskundige werk, inclusief de contacten met de scholen en ouders. Het hangt af van de vraag of er rigoureus gesneden kan worden in de fysieke werkzaamheden van de huidige schooltuindocent. Die klussen zouden bij geschiktheid naar vrijwilligers kunnen gaan. In dat geval heeft de docent minder werk dan de huidige docent. Bovendien is er dan voor de betaalde docent in de winter minder werk dan in de zomer (In de zomer worden de uren vaak overschreden, dus dat compenseert elkaar). Ook hangt het salaris af van de leeftijd en salarisschaal.

7 d **er werken meer vrijwilligers mee**, die verantwoordelijk zijn voor (eventueel nog te clusteren) taken die nu vaak nog door de schooltuindocent gedaan worden, zoals:

- een beheerder die het onderstaande coördineert en een of meer taken op zich neemt.

- groenonderhoud (frezen, en vooral 1x per 2 weken maaien, snoeien, omheining onderhouden, etc.). Dit is niet iets dat door de cursisten van de Groen-opleidingen kan worden gedaan: de docenten aldaar laten de cursisten dat soort klussen toch liever dichterbij huis en onder hun eigen ogen doen. Zie verder de werkzaamheden in de bijlage.

- ouder/kind tuintjes (coördinerend; wachtrij monitoren, gereedschap in orde houden, zorgen voor ploegen en bemesten, eventuele overdracht monitoren)

- coördinatie van vrijwilligers (regelmatig overleg, communicatie, op de persoon toegesneden benadering. Attent zijn: verjaardagskaartje, bedankje/presentje aan het eind van het jaar of bij het oogstfeest, een uitje, kerstkaart, etc.)

- communicatie (berichtjes op site, nieuwsbrief, pers, sociale media. Communicatie met schapen- en bijen eigenaren en met 'Vrienden van de Wielewaal')

- algemene klussen (beheren gebouw, onderhoud, schoonmaak, etc.)

- oogst, en verkoop (aan 'groene' winkels, enkele restaurants)

- zaden verzamelen, drogen en verkopen aan 'groene' winkels of op markten.

Deze taken moeten nog nader omschreven worden. Het hangt af van de vrijwilliger die zich aandient of hij / zij een of meerdere klussen voor zijn/haar rekening kan nemen.

7 e **meer mensen in het bestuur** (opvolgers van de huidige bestuursleden).

7 f: eind van 2016 (in de winter 2016/17): overleg met gemeente en **overige scholen** over mogelijkheden voor schooltuinen in de diverse wijken, voor zover de scholen dat ambiëren. Onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor gedeeltelijke aanleg van schooltuinen in de omgeving van de scholen zelf. Nijmegen heeft gelukkig veel groene wijken. Her en der worden buurtmoestuinen opgestart door de bewoners en er is beslist nog ruimte voor meer voedselproductie, bijvoorbeeld in wijktuinen waar schooltuintjes deel van uit zouden kunnen maken. De gemeente zou kunnen helpen met de aanleg (ploegen, hek of heg plaatsen), en met eventuele advisering door het team van De Nijmeegse Schooltuinen.

8 ONZE AMBITIES IN 2017

8 a Het punt 'schooltuindocent' is inmiddels naar tevredenheid geregeld, en het punt 'vernieuwd bestuur' is rond. Het punt 'sluitende begroting' is rond, met hopelijk structurele steun voor dit 'algemeen goed.'

8 b **Vrijwilligers, en Vrienden van de Wielewaal:** deze punten vereisen voortdurende inspanningen.

8 c **Andere schooltuinen in Nijmegen:** Overleg met de gemeente en andere schooltuinen over mogelijkheden in de diverse wijken, voor zoverre de scholen dat ambiëren, heeft plaatsgevonden. De eerste scholen melden zich aan voor een schooltuin in de onmiddellijke of naaste omgeving.

8 d We worden een **zelfstandige stichting in 2017**, als de schooltuin financieel gezond is.

8 TOT BESLUIT

Wij hopen dat we hiermee hebben aangetoond dat we zelf onze uiterste best zullen doen om deze mooie verworvenheid 'in de benen' te houden. Juist in deze tijden van klimaatverandering - waartoe de landbouw sterk bijdraagt - moeten we een milieuvriendelijke wijze van voedsel verbouwen aanleren aan onze kinderen. Ze zouden het later nog wel eens hard nodig kunnen hebben. In deze zin past deze ontwikkeling ook goed in het Nijmeegse Klimaatplan.

Het zou mooi zijn als de Nijmeegse burgers via hun gemeenteraad ook mede-verantwoordelijkheid nemen voor dit project.

.....

Bijlage 1, financiën: zie los Excel bestand.

Bijlage 2, overzicht financiën andere schooltuinen, zie volgende bladzijdes

Bijlage 3, werkzaamheden huidige schooltuindocent: zie daarop volgende bladzijdes

Bijlage 2: overzicht financiën andere schooltuinen

Financiën andere schooltuinen, overzicht d.d. jan 2015, G.Goverde

- A. gegevens uit vooronderzoek voor Nijmeegse Schooltuinen, 2009
- B. gegevens van internet / uit belronde in 2015
- C. Conclusies

A VOORONDERZOEK 2009 (vóór schooltuin 'De Wielewaal, Ooypolder, werd opgericht.)

Enkele vragen die voor het vooronderzoek aan andere scholen gesteld werden betroffen de financiën . Deze vragen konden in veel gevallen niet door de medewerkers die men sprak op de tuin beantwoord worden , zij wisten daar geen cijfers over. Zij wisten ons wel te vertellen dat de medewerkers door de gemeente werden betaald, evt. via NME's. Maar in sommige gevallen staan er hieronder wel cijfers bij.

In het vooronderzoek waren de vragen over financiën :

- 32. Hoeveel kost de schooltuin per leerling?
- 33. Waar komen die financiën vandaan?
- 34. Hoeveel draagt de school bij aan het totale schooltuingebeuren?
- 35. Worden die bedragen jaarlijks vastgesteld, of gewoon verlengd?
- 36. Wie maakt de begroting?
- 37. Wie is financieel verantwoordelijk?
- 38. Wat draagt een school per leerling bij aan het meedoen met het schooltuinen project?

Antwoorden (cursief)

Amsterdam:

Amsterdam Almatuin:

Ingevuld: *Zie protocol op de site, is van 2005 en is verschillend per stadsdeel. Stadsdelen zijn verantwoordelijk.*

Wat ons (team Nijmegen) duidelijk werd: Leerkrachten en onderhoud worden door het stadsdeel betaald. Er zijn 13 of 14 schooltuinen in Amsterdam, alle kinderen gaan erheen.

(GG, 2015): Googlen leverde een link op naar het beleidsplan voor het NME 2008-12: 'Zorg voor jezelf, zorg voor je omgeving':

De huidige formatie NME bestaat uit 6,4 fte: 4,4 fte voor educatie en 2,0 fte voor tuinbeheer. Van de educatieve formatie wordt in de huidige situatie 0,2 fte benut voor coördinatie.

Het huidige budget voor de 'schooltuinen' is € 430.000, waarvan € 30.000 voor additionele NME-activiteiten Voor het realiseren van de meerjarenvisie NME in de periode 2008 – 2011 is in het totaal op jaarbasis (vooralsnog meerjarig incidenteel) een budget nodig ad. € 90.500. (Dat extra budget werd gevraagd voor uitbreiding lesuren en coördinatie, en voor enkele projecten)

Amsterdam Osdorp: niets ingevuld w.b. financiën; ongeveer hetzelfde zie boven waarschijnlijk.

Rotterdam: (Educatieve tuin, Essenburgsingel 59)

150.000€ voor 13 groepen van gemiddeld 25 leerlingen dus ongeveer 460€ per leerling.

De school draagt niets bij aan de tuin.

Zoetermeer

Vragen beantwoord door: Annet de Jong (didactisch medewerker) Stadsbeheer Team NME

€ 164 000,00 totaal budget

€ 117 000,00 salaris en € 47 000,00 onderhoud

Schooljaar '08-'09 totaal 1417 leerlingen in deelgenomen (in 60 groepen) en iedereen heeft 19 lessen ontvangen.

€ 115,00 per leerling per seizoen

€ 6,09 per leerling per les

Gemeente betaalt. (bijdrage van de school?) **Niets** .

Utrecht, Eilandstede , Vreugdenhillaan 31, 3526 ZB Utrecht

Over poot en zaaigoed en aannemerswerk is wel wat te vinden maar er is niet bekend hoeveel formatie voor de tuin gebruikt wordt. Iedereen heeft er andere taken bij. Zie voor Utrecht ook hieronder; gegevens 2015

Nijmegen (dit betref een groepje van 14 leerlingen van groep 7 uit het speciaal onderwijs in de natuurtuin in het Goffertpark), info@natuurtuingoffert.nl

Via *declaratiefonds Nijmegen*

School betaalt 100 € en natuurtuin betaalt 100 €

B. GEGEVENS VAN INTERNET / UIT BELRONDE 2015:

Haarlem NME 023-5115024, 7 medewerkers. [Marijke Breugem](#) Educatief medewerker & schooltuinen, 023-5115024, mbreugem@haarlem.nl. Nadere informatie gevraagd maar nog niet binnen.

Van website: Natuur-en Milieu Educatie (NME) Haarlem is onderdeel van de gemeente Haarlem.

Tot het NME behoren ook drie Haarlemse schooltuincomplexen en

kinderboerderijen ([Houthoeve](#), [Schoterhoeve](#) en Huisdiercentrum Haarlem).

De gemeente Haarlem draagt de kosten van de op de website aangeboden activiteiten en producten voor de Haarlemse scholen.

Utrecht NMC is per 1 jan 2015 'Utrecht Natuurlijk' geworden; 030 75 338 00, info@utrechtnatuurlijk.nl.

Gesproken met Maarten van Deursen: er **gaat ongeveer een half miljoen euro per jaar** (lessen, incl. zaadgoed, onderhoud etc.) naar:

- 117 kleutergroepen komen 1x

- 37 groepen komen 3x 1,5 uur (programma 'Tuinverkenners')

- 38 groepen komen van voorjaar tot zomer, 1x per week een uur (programma 'Groen Vingers')

- 20 groepen komen het hele seizoen (van maart tot de herfst)

Groepen moeten 1 begeleider meebrengen per 15 leerlingen, minimaal 2 begeleiders per groep.

Van website: In Utrecht beheert deze groep vijf steedes. Steedes zijn educatieve voorzieningen die bestaan uit een stadsboerderij, een NME-centrum met een educatieve tuin, meestal een(bouw)speeltuin en soms een wijk tuin. Op de meeste steedes zijn ook educatieve tuinen. Daarnaast hebben we verspreid over de stad nog vier educatieve tuinen. Kinderen kunnen er zelf groenten en bloemen zaaien, verzorgen en oogsten

Scholen kiezen zelf uit het aanbod van NMC, zie onder. **Dat wordt betaald door de gemeente.** Of scholen hebben een schooltuin bij de school, in dat geval betaalt de gemeente zaad en plantmateriaal.

Deventer, <http://www.schooltuinendeventer.nl/>

Herma Machiavellogesproken 06 38356981. 5 groepen van 2 basisscholen worden gerund door vrijwilligers.

Betaalde leerkracht? nee

Bijdrage gemeente? Niets, alleen startsubsidie gehad, ze zijn hard op zoek naar meer sponsors.

Conclusies:

- In Deventer draaien 5 groepen die opgestart zijn door vrijwilligers. Zij kregen alleen een startsubsidie van de gemeente. In *alle overige plaatsen* waarvan wij gegevens konden krijgen wordt er jaarlijks een bedrag toegekend door de gemeente, al dan niet via een NME of daaraan verwante organisatie.

- *bedragen per kind* zijn in twee gevallen bekend: Rotterdam €460 per kind, Zoetermeer €115 per kind. Er is niet uitgezocht welke kosten wel en niet zijn meegerekend. In elk geval is €140 per kind (Nijmegen) aan de lage kant in dit (korte) rijtje.

- *de scholen betalen niets*, voor zover bekend (In Nijmegen €20 per kind)

- Er worden flinke budgetten toegekend. In Amsterdam komt het neer op *ongeveer 0,5 fte per tuin*.

Bijlage 3: WERKZAAMHEDEN SCHOOLTUIN - opgesteld door Gert Olthof

Januari	<p>Controleren bestelde zaaigoed Contacten Helicon Vergadering regelen deelnemende scholen Afspraken maken met scholen over tijden en dagen lesgeven Vakliteratuur bijhouden Snoeien windsingels</p>	
Februari	<p>Voorzaaien overleg Helicon Controle gaas schooltuin Contacten leggen schapen Lessen voorbereiden scholen</p>	
Maart	<p>Bezoek scholen Frezen tuinen kinderen en OK tuinen Toewijzen nieuwe tuinen OK Vergadering nieuwe leden OK/ cursus compostmaken Compostberg omzetten Frezen OK Gereedschap terugbrengen op de tuin/geulbalkjes tekenen Molshopen slechten Maaien gras Bordjes schilderen Palen plaatsen paden tuin Pomp aansluiten/olie verversen Pompen hand controleren Ontvangst/controler plantgoed aardappels ui en sjalot Inoliën sloten Vrijwilligersdag NL Doet</p>	
April	<p>Tuinen inmeten Paden treden Frezen pompoenveld Maaien graspaden Emmers gereed, gereedschap gesorteerd Lesgeven aan bezoekende groepen Controle OK tuinen/instructie/compost les Voorzaaien pompoenen koude kas</p>	
mei	<p>Gieten koude kas om de twee dagen Ontvangst schapen/controler gaas en hekken Uitplanten pompoenen Poten aardappels Aanaarden aardappels Planten ui en sjalot Schoffelen pompoenveld, ui, sjalot en aardappel Zaaien goudsbloem Maaien iedere twee weken Vullen watertonnen en 1000 liter vaten Sproeien bij droogte Helicon plantmateriaal ophalen 3 x Lesgeven op de tuin</p>	
Juni	<p>Vogelverschrikkers materialen gereed Verkoop sla Maaien iedere twee weken Controle OK tuinen Rooster vakantie scholen Lesgeven op de tuin</p>	

Juli	<p>Maaien Sproeien Helicon plantmateriaal Zaden verzamelen Bijhouden tuinen schoolkinderen Oogsten courgettes en verkoop Lesgeven op de tuin</p>	
Augustus	<p>Rooien aardappelen, ui en sjalot Oogsten courgettes Verkoop producten aan winkel Ontvangst schoolkinderen Schoffelen pompoenveld Maaien Sproeien Lesgeven op de tuin</p>	
September	<p>Voorbereidingen oogstfeest Schonen tuinen kinderen Regelen mest/compost voor komend jaar Helicon/DAR Opruimen van de tuin Maaien Sproeien Oogstfeest materialen klaarzetten en afvoeren na afloop Lesgeven op de tuin</p>	
oktober	<p>Maaien Frezen van de tuinen en het pompoenveld Verwijderen palen en bordjes Oogsten pompoenen Verkoop pompoenen Onkruidvrij maken percelen Compostberg omzetten Windsingels onkruidvrij maken Zaden sorteren, schonen en drogen Helicon materiaal terugbrengen</p>	
November	<p>Gereedschap ophalen van de tuin Kist ophalen van de tuin Materiaal opslaan koude kas Persingen Schoonmaken gereedschap ontroesten gereedschap, inoliën en invetten bestellijst aanvragen zaden opruimen materialen tuin/winterklaar maken pomp ontkoppelen en water aftappen, 1000 liter vaten legen Frezen randen schooltuin Oogsten knolselderij en verkoop Informeren scholen naar aantallen te verwachten leerlingen Evaluatie OK tuinders afgelopen jaar</p>	
december	<p>Bestellen aardappelen, uien. sjalot, knoflook Bestellen zaden Schapen terug naar eigenaar Mest verspreiden compost verspreiden OK tuinen controleren, schonen en verdelen Teeltplan maken Adressen zoeken nieuwe leveranciers nieuwe producten</p>	

